

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Korporátní rizika nesrovnalosti v zápisu skutečného majitele

Nesprávný či chybějící zápis v evidenci skutečných majitelů obnáší vedle rizika veřejnoprávních sankcí také riziko sankcí soukromoprávních. Jedná se o nevymahatelnost tzv. zastíracích smluv, zákaz výplaty podílu na zisku a zákaz výkonu hlasovacích práv. První následek stojí mírně stranou, jelikož cílí na zamezení využívání „nastrčených“ osob jako tzv. fiktivních skutečných majitelů. Další dva následky však mají významný korporátní přesah. V tomto článku se zaměříme na to, jakým způsobem se tyto dvě sankce v obchodní korporaci projevují a jaké z toho plynou následky.

Evidence skutečných majitelů

Dne 1. 6. 2021 vstoupil v účinnost zákon č. [37/2021](#) Sb., o evidenci skutečných majitelů (dále jen: „Zákon o evidenci skutečných majitelů“). Obecně je **účelem evidování skutečných majitelů** právnických osob (a svěřenských fondů) zajistit **transparentnost** právního uspořádání právnických osob, která má sloužit zejména ke snížení rizika trestné činnosti. Lze tedy říci, že každý subjekt, který povinnosti evidence dle Zákona o evidenci skutečných majitelů podléhá, by měl v evidenci skutečných majitelů uvádět **fyzickou osobu či fyzické osoby, které jsou koncovými příjemci podílu na jeho zisku či jsou osoby s koncovým vlivem**, a to jak přímo, tak nepřímo skrze další subjekty. Evidence skutečných majitelů by tak měla prolamovat neprůhledné uspořádání právnických osob a zobrazovat jejich skutečnou personální a organizační strukturu. To nicméně platí pouze za předpokladu, že údaje v evidenci skutečných majitelů jsou aktuální a odpovídají skutečnému stavu.

Ústředním bodem Zákona o evidenci skutečných majitelů je tak zápis všech fyzických osob, které mají ze zákona povinnost být zapsány jako skuteční majitelé do evidence skutečných majitelů, která je vedena příslušnými soudy. Stěžejní zde je, aby **každý subjekt podléhající povinnosti evidence nějaký údaj o skutečném majiteli zapsán měl**. Pokud se však jedná pouze o drobnou nesrovnalost či nepřesnost v údajích uvedených v evidenci skutečných majitelů (a nějaký údaj o skutečném majiteli zápis již obsahuje), tak se za podmínek § 44 odst. 1 Zákona o evidenci skutečných majitelů (a je-li to vhodné k ochraně práv třetích osob) ponechává na úvaze soudu, zda řízení zahájí. Avšak pro vyloučení pochybnosti je nezbytné dodat, že ať už zápis v evidenci chybí zcela nebo je pouze mírně nesprávný, tak v souladu s § 2 písm. (l) Zákona o evidenci skutečných majitelů se vždy jedná o tzv. **nesrovnalost**. Na tento pojem se zaměříme dále.

Nesrovnalost v zápisu

Pojmem nesrovnalost Zákon o evidenci skutečných majitelů rozumí **stav, kdy v evidenci jakýkoli údaj o skutečných majitelích subjektu chybí nebo je uveden údaj nesprávný**, ať už od počátku či pokud se v průběhu stal neaktuální. Moment faktického vzniku nesrovnalosti je právě tím rozhodným momentem, od kterého se odvíjí působení jednotlivých soukromoprávních sankcí. Domníváme se nicméně, že v praxi je obtížné zajistit, že tyto sankce budou skutečně působit už k momentu vzniku nesrovnalosti. Motivace subjektů k dodržování těchto sankcí bez toho, aniž by bylo

o nesrovnalosti deklaratorně rozhodnuto soudem na základě řízení o nesrovnalosti dle § 42 a násl. Zákona o evidenci skutečných majitelů, může být minimální. **Účelem** soudního řízení je především **náprava nesprávností v evidenci**, nikoli trestání příslušného subjektu, byť útechou může být alespoň zpětné osvědčení nesrovnalosti v některém minulém období. Celý proces lze tedy popsat následovně:

Pokud se orgán moci veřejné důvodně domnívá, že zjistil nesrovnalost, **oznámí své podezření soudu** příslušnému k zápisu do evidence skutečných majitelů daného subjektu.

Soud nejprve **vyzve evidující subjekt k odstranění nesrovnalosti či k jejímu vyvrácení** a stanoví mu k tomu přiměřenou lhůtu. Odvolání proti takové výzvě není přípustné. Je-li evidujícím subjektem nesrovnalost odstraněna či vyvrácena, soud již pak řízení o nesrovnalosti nezahájí.

Pokud není nesrovnalost odstraněna, soud vydá **usnesení o zahájení řízení o nesrovnalosti**. Toto usnesení se doručuje evidujícímu subjektu a popřípadě i subjektům, které mu neposkytly dostatečnou součinnost. Ani zde není odvolání přípustné.

Současně se zahájením řízení se **do evidence zapisuje poznámka o nesrovnalosti**. Ta má zatím pouze **informační a výstražný charakter**.

Po provedení důkazů (zpravidla bez nařízení jednání, není-li to nezbytné) soud vydává **rozhodnutí, kterým buď nesrovnalost vyvrací, nebo ji naopak potvrdí**. Je-li vyvrácena, tak soud zapíše v rámci poznámky způsob, jakým bylo rozhodnuto a poznámku z evidence vymaže. Pokud ji však potvrdí, tak může na tomto základě dojít k uložení veřejnoprávní sankce správním orgánem. Jak již bylo uvedeno výše, tak rozhodnutí soudu je deklaratorní, a tedy pouze osvědčuje, které údaje neodpovídají nebo neodpovídaly skutečnému stavu.

Je-li tedy nesrovnalost potvrzena, tak soud po nabytí právní moci rozhodnutí, zapíše do poznámky o nesrovnalosti:

- i. jak bylo rozhodnuto;
- ii. den, od kterého existovala v evidenci u evidujícího subjektu nesrovnalost; a zároveň
- iii. vymaže nesprávné údaje, popřípadě rovnou zapíše údaje odpovídající skutečnému stavu.

Zákaz výplaty podílu na prospěchu a zákaz výkonu hlasovacích práv

Pokud není skutečný majitel obchodní korporace zapsán v evidenci skutečných majitelů evidujícího subjektu, tak platí:

- a. **zákaz vyplacení podílu na prospěchu** (pro účely tohoto článku záměrně používáme výraz „prospěch“, jež v sobě zahrnuje nejen podíl na zisku a jiných vlastních zdrojích, ale i další plnění poskytovaná společníkům/akcionářům obchodní korporace, jelikož zákon zákaz pojímá širěji); a
- b. **zákaz výkonu hlasovacích práv**.

Tyto zákazy jsou pojaty velice široce v ustanovení § 53 a 54 Zákona o evidenci skutečných majitelů.

Zákaz výplaty podílu na prospěchu

Zákaz výplaty podílu na prospěchu se **vztahuje na fyzickou osobu, která nebyla zapsána jako skutečný majitel v evidenci (ač být měla)**. Rovněž postihuje **i právnické osoby** či uspořádání, jejichž je rovněž skutečným majitelem (vyjma situace, kdy je skutečný majitel na základě svého postavení ve vrcholném vedení podle § 5 odst. 1 a 3 Zákona o evidenci skutečných majitelů). Dopadá také i na subjekty, které nemají v evidenci zapsaného žádného skutečného majitele.

Dalším důležitým aspektem (nebo spíše logickým důsledkem) tohoto zákazu je, že v jeho důsledku dochází i k **zániku práva na podíl na zisku, který nebyl vyplacen do konce účetního období**, ve kterém bylo rozhodnuto o jeho výplatě.

Zákaz výkonu hlasovacího práva

V případě zákazu výkonu hlasovacího práva **skutečný majitel nesmí při rozhodování nejvyššího orgánu této obchodní korporace vykonávat hlasovací práva nebo rozhodovat jako její jediný společník on, ani právnické osoby či uspořádání, jejichž je rovněž skutečným majitelem, nebo ten, kdo jedná na účet uspořádání, jejichž je rovněž skutečným majitelem** (opět vyjma situace, kdy je skutečným majitelem na základě svého postavení ve vrcholném vedení podle § 5 odst. 1 a 3 Zákona o evidenci skutečných majitelů). Platí, že **rozhodl-li jako jediný společník** v rozporu s uvedenými zákazy, lze se neplatnosti tohoto rozhodnutí dovolávat pouze podle pravidel o **neplatnosti** rozhodnutí jediného společníka rozhodujícího v působnosti nejvyššího orgánu podle zákona o obchodních korporacích. **V ostatních případech se k jeho hlasu nepřihlíží.**

Vybrané korporátní následky nesrovnalosti v zápisu skutečného majitele

Sankce, kterými se zabýváme, jsou sice v užším slova smyslu pouze zákaz výplaty podílu na prospěchu a zákaz výkonu hlasovacích práv, avšak následků jejich působení je v širším slova smyslu více. Na vybrané hlavní a nejčastější dopady těchto sankcí se proto dále zaměříme.

Vrácení vyplaceného podílu na zisku či jiných plnění ve prospěch dané osoby

Pakliže byl dané osobě vyplacen podíl na zisku či jiné plnění neoprávněně (respektive prospěch, jak jsme si tento pojem vymezili výše, přičemž pojem prospěch je velmi široký a zahrnuje mj. i vrácení peněžitého příplatku), tak v případě obchodní korporace nastane jedna ze dvou situací:

1. **bezdůvodné obohacení na straně příjemce**, které bude povinen vrátit v souladu s pravidly dle § 2991 a násl. občanského zákoníku; nebo
2. **povinnost příjemce vrátit vyplacený podíl na zisku** podle pravidel § 348 odst. 4 zákona o obchodních korporacích.

Rozhodující zde je, zda situace nastala v akciové společnosti nebo v jiné obchodní korporaci (popřípadě uspořádání):

Akciová společnost

Nárokem na vrácení nezákonně vyplaceného podílu na zisku dle § 348 odst. 4 zákona o obchodních korporacích totiž disponuje pouze akciová společnost. V podmínkách akciové společnosti platí, že **příjemce v dobré víře není povinen prospěch společnosti vrátit**. Jen stěží lze ovšem v případě nezákonnosti výplaty pro porušení zákazu výplaty prospěchu uvažovat o dobré víře jeho příjemce, který si zpravidla vždy nejméně mohl být vědom nesrovnalosti v zápisu skutečného majitele.

Ostatní obchodní korporace

V podmínkách ostatních obchodních korporací se **uplatní standardní pravidla pro vydání bezdůvodného obohacení** dle občanského zákoníku. Což dále znamená, že ochrana pro dobrověrné příjemce výplaty mimo akciovou společnost neplatí (ochrana dobrověrných akcionářů vyplývá z ryze kapitálové povahy akciových společností). Rozsah bezdůvodného obohacení, které bude jeho příjemce povinen vrátit, může ovšem modifikovat jeho poctivost ve smyslu ustanovení § 3000 občanského zákoníku.

V případě nároku na vrácení nezákonně vyplaceného podílu na zisku dle § 348 odst. 4 zákona o obchodních korporacích se jedná o relativně nedávnou změnu. Zákon o obchodních korporacích před tzv. velkou novelou z roku 2021 pracoval s obecnou výjimkou z bezdůvodného obohacení obecně pro všechny kapitálové společnosti v tehdejší ustanovení § 35. V současné době to však platí již jen u akciových společností a u ostatních obchodních korporací se uplatní běžná pravidla pro vydání bezdůvodného obohacení.

Závěrem, který z uvedeného plyne, je ten, že na straně společnosti tak může vzniknout nárok na vrácení vyplaceného prospěchu a na straně jeho příjemce naopak může vzniknout povinnost jej společnosti vrátit, jak si ukážeme dále.

Porušení povinnosti péče řádného hospodáře při výplatě zisku či jiných plnění ve prospěch dané osoby a povinnost neoprávněně vyplacený zisk žádat zpět

Protipólem k vzniku povinnosti neoprávněně vyplacený prospěch vrátit na straně jeho příjemce je naopak **povinnost obchodní korporace**, a tedy jejího statutárního orgánu, při vzniku nároku na vrácení vyplaceného prospěchu (ať už dle § 2991 a násl. občanského zákoníku nebo dle § 348 odst. 4 zákona o obchodních korporacích v případě akciové společnosti) jej vůči jeho příjemci uplatnit. To v souladu se zásadou péče řádného hospodáře dle § 159 občanského zákoníku. Členové statutárního orgánu se přitom už samotnou předchozí neoprávněnou výplatou prospěchu vystavili riziku porušení péče řádného hospodáře. **Je-li totiž zákaz výplaty prospěchu aktivován, tak člen statutárního orgánu nejedná v souladu s péčí řádného hospodáře, vyplatí-li jej příjemci.** V takovém případě totiž porušil pravidla pro výplatu podílu na zisku (respektive prospěchu) sensu largo a výplata byla **nezákonná**.

Daný člen statutárního orgánu se nicméně může liberovat, prokáže-li, že v případě výplaty prospěchu dané osobě jednal v dobré víře a v souladu s tzv. business judgement rule.

Zdánlivost podkladového usnesení pro výplatu zisku

Zákaz výkonu hlasovacích práv pak zajistí, že vůbec **samotné podkladové usnesení pro výplatu podílu na zisku**, respektive o jeho rozdělení, může být přímo **zdánlivé** v souladu se **zásadou zachování vlastního kapitálu** (zákaz výplaty ve smyslu Zákona o evidenci skutečných majitelů míří nejenom na výplatu, ale i na rozdělení podílu na zisku).

K tomuto závěru se kloníme, jelikož právní doktrína stipuluje závěr o zdánlivosti usnesení valné hromady pro případ rozporu s pravidly pro výplatu podílu na zisku ve smyslu § 34 a 35 zákona o obchodních korporacích. Je totiž v souladu se zásadou zachování vlastního kapitálu (a ochrany věřitelů), aby **vlastní kapitál zůstal ochráněn před jeho nezákonným úbytkem**. Jinými slovy v případě jeho nezákonného úbytku je podkladové usnesení valné hromady o rozdělení podílu na zisku natolik **nezákonné, že nikdy ani nemělo být přijato**. Pokud by tedy bez hlasů dané osoby usnesení nemohlo být přijato, tak se na něj hledí, jako kdyby přijato nikdy nebylo. Následek je nicméně ve výsledku stejný jako v případě nezákonné výplaty podílu na zisku, jak je uvedeno výše.

Pro vyloučení pochybností ovšem uvádíme, že v případě **porušení zákazu výkonu hlasovacích práv u hlasování o ostatních otázkách** jeho porušení vede k neplatnosti usnesení, a nikoliv k jeho zdánlivosti. Zároveň platí, že v případě, **kdy rozhoduje jediný společník či akcionář v působnosti valné hromady v rozporu se zákazem, tak zákon v takových případech výslovně dovozuje vždy pouze neplatnost** daného usnesení.

Závěr

Rizika vyplývající z nesprávných a zejména z chybějících zápisů v evidenci skutečných majitelů určitě doporučujeme nepodceňovat. Některé korporátní důsledky mohou být pro obchodní korporaci velice závažné, jak jsme se pokusili ilustrovat v tomto článku. Nad rámec rizik uvedených výše má navíc nesrovnalost v evidenci skutečného majitele významné následky i v rámci AML legislativy. Byť samozřejmě vnímáme administrativní zátěž, jakož i další zjevné negativní souvislosti spojené s povinnou evidencí skutečných majitelů, tak potenciální nepříznivé následky je dle našeho názoru jednoznačně převyšují.

Mgr. Zuzana Zuntová, LL.M.,
advokátka

Mgr. Adam Sznepka,
advokátní koncipient

Advokátní kancelář Vych & Partners, s.r.o.

Lazarská 11/6
120 00 Praha 2

Tel.: +420 222 517 466

Fax: +420 222 517 478

e-mail: office@ak-vych.cz

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [EUDAMED: Jednotná databáze mění pravidla hry na trhu zdravotnických prostředků](#)
- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)